

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. 3660
Title सप्तति दंशोद्धारः
Author श्री राजारामः (विष्णु) पुराण
Extent 13 Age 4
Subject पुराण माहात्म्यं

३७५६५
मी.

सप्तशतीदंष्ट्राद्वारः

३७७०

३७७०
५७
५७

۹۲

=१तदधिकारोपबद्धितकाले=

लाञ्छकानविधं संति ते कोलाविधं सिनोयवनाः । यद्वा । कोलाविधं संति ते कोलाविधः । नदिवृत्तिवृत्तिनिरीर्षः । ह
 त्रियादयः । ताञ्छं सयंतीत्यर्थः । को ब्रह्मा-प्रो विलुः उर्मिहेशः । तान्तातिपूजाथं गृह्णंति ते कोलाः । ब्राह्मणस्तानासमं
 ताद्विधं सयंतीति वा । यद्वा कोलाशस्त्रविशेषस्तेन विधं सिनः । यद्वा कोला-सुरथराजधानी । तद्विधं सिनः । यद्वा
 कोला एवैव राजधानी तस्यां विधं सिनः निवासिनः । उपसर्गेण धात्वर्थस्यान्यथात्वदृशणम् । ५ तस्मै अति
 प्रबलौ दंडोऽपराधिवृत्ततुर्थोपायो यस्य हस्तौ वा दंडः कर्मधारया मत्वर्थे यस्य निविद्धत्वेऽपि मतुबर्धिवृ
 इति भाष्येण लाघवात् । दारस्पसं चित्वा क्लिसलयजेदपायेयवंत इति वद कर्मधारयादपि प्रज्ञांसायां
 मत्वर्थे य इति । अतितरां प्रहृष्टं नत्वं येषां शत्रूणां तान् दंडयतीति वा । जितः । अजिभूतः । अजि-अभिभवो जि
 जयेतुन । तस्या कर्मकत्वात् अतिपिपत्तीत्यतिप्रः । मूलविभुजादित्वात्कः । अतिविस्तृतः बलदंडः सैन्यसंनि
 वेशो यस्येति वा । ५ ततः । तदा युद्धसमये । ततोऽभिजवावाप्तिः । मुनिवरोपदिष्ट देव्या शधनालब्धमनु
 त्वयात्रावितयामहाभागः । ६ अमात्यैः । दुष्टैः काम-क्रोधादिदोषयुक्तेः दुरात्मभिः स्वामिद्वेहेण निंदितैः
 करणैरित्यपीनरुक्ते अपहृतमिति नपुंसकमनपुंसकत्वे होति नपुंसकशेषः । ततः तस्य सार्वनिजक्रि
 स्तस्मिः । सवशविकाशादः । पंचम्यं तं वा । ततो नंतरमिति पथः । ७ ततो ह काष्ठी अन्धातिरिक्तं महायशस्यः । य
 दानकमर्कः । दुःखं । एकं चतस्रं चैकाकं तदस्यास्तीत्येकावृत्तिः । एवमुक्त्या न्यूनं न लाः कर्मधारया मत्वर्थे यस्य

५ मम भावो यत्र त्वं तेन वशा कृता पुदि यस्य मदीय प्राचीन पुरुषैः ॥
 भागुरेः सं बो धनं मे धसो वि शेषा तां वा -

प्राग्गतः सुखार्थस्य कुरादस्य नावदस्या रावमांतस्यापि दर्शानां तस्यैव सुखार्थकृतं नाशं कुर्यात् ॥ सतत्र ॥
 मेधसः मेधोऽभिधानस्य प्रशांतैः परस्परत्वकवेदैः परहिंसारहितैर्वा आपदैर्वा प्रादिभिराकीर्णमुनेर्बुध
 सः शिष्यैर्बुनिभिर्मननशाली वा शिष्यैरुपशोभितं २ तस्मै ॥ २ कारोभिन्नक्रमः सचेत्यर्थः ॥ इतः प्राज्ञः तेन बु
 निकारतः अभिगतश्च सान्निभ्य नयः ॥ मुनिविरस्याश्रमो मुनिवरेति संबोधनं वा ॥ १ सोविं प्रमेतिष्य
 तप्रतिप्रतिरूपद्राज्ञावेत्यप्रत्ययः ॥ १ न जाने सप्रसिद्धः प्रधानो मुख्यः पुंस्त्वमार्त्तः ॥ यद्वा प्रधानेन
 महाभात्रेण सहितः ॥ स प्रधान इत्येकं पदं सुप्रधान इति पाठे सुप्रधानारम्भः सप्रसिद्धः ॥ दामर्त्तं धनं द्य
 तिर्यं उयतीति दामर्त्तः ॥ मदीयं तदप्यर्थः ॥ अतो नृपसर्गेकः ॥ दाम्ना सह स दामा स्ते द्यतीति मम स्तं वा ॥
 १२ ये मम प्रसादो नृगहः धनं प्राप्ते दानं भोजनं भृतिः ॥ यद्वा प्रसादः प्रीति देयं धनं भृतिः भोजनं प्रत्यहं
 ये ते ममादु गताः ॥ तेरे वा न्येष्वा मु नु दै ति कुर्वतीति द्वाधाक्षिवदुनय ज्ञापि मं बंधौ ॥ असम्प्र ॥ असम्प्र
 नसम्प्रगिति एथ क्य दं ॥ एतदसम्प्रगित्यर्थः ॥ औ यद्वा आयातुरीया शम्भयः सम्प्रग्ययः ॥ तद्रहितो सम्प्रग्ययः
 विटवेश्पादिषु वा ॥ तद्वा ले ॥ १४ एतच्च अन्यच्च राज्ञश्च स्य मम पुनः कथं राज्ञा सि रिति तत्तं विस्तीर्णं पुरा
 तरगतं च चिंतयामास ॥ सततमित्येकं पदत्वे तु नैरंतर्याथत्वेन निरंतरं चिंता संतानाच्चांतत्वेन भावमुद्घो
 पयोजितपी धिक्कारित्वस्य वक्ष्यमाणस्यासंगत्यापत्तेः ॥ इहापि विप्रस्याश्रमः विप्रैति संबोधनं वा ॥ १५ स ए
 कः शोकः स्वगतवियोगचित्तनेदुःखं कृतचित्तावसादो दोर्मनस्यम् ॥ १६ ॥ विहीनः मेधनमादाय निर

= ५ वैवा =

पुव
धितित

= १ स वैश्वः ॥ तेन राक्ष =

= १ निरस्तो भक्तिः =

२७ स्वच्छिने स्वहृदे आद्यततां विरोधं विना =

२८ नाप्यमात्मकस्य हृदो शरासु दुर्गवत्तातिवारास्य गान्तिप्रकृतयः = १ आत्मा सुहृदः १ बंधको हातयः
को ताना प्रेतावात्तयेवे

स्तइत्यन्वयः। अतएव धनादिभिर्विहीनः। आदायीति वायाहः। आदायिगृहीतमित्यर्थः। २९ २० २१ २२ एवां यन्म
उत्तमित्यपि पाठः। मां कृतं। मया गतं ज्ञातं वा। अस्मि कृतमिति पाठे तु प्रागल्भ्येन प्रश्रयाभावः स्यादिति कुम्भितवत्
तस्तु अस्मदो ह्ययोश्चेति एकत्वेऽपि बहुत्वेऽपि युक्तमेव। २३ येः संत्य येः पुनराहरेः स्वजनैश्च पितृभ्यो हंपतितो ह्येत
स्नेहं वसं स ज्येत्सव्यः। तेषु मेमनो हादि स्नेहयुक्तमेव। एवकारेभिर्न त्रयः प्रीतिमिति कुचित्वाहः। २४ किमेत
जाननेऽपि न जानामि किमेतदिति प्रश्नः। यद्वा जाननेऽपि गुणेष्वपि बंधुषु यत्प्रमप्रचणचिह्नं नूरोमि तत्किमि
हेत्याहुर्न जानामि। २५ २६ २७ कृत्वा तु यथा मायं यथाशास्त्रं। यथा हि यथा महत्सु योग्यं संविद्भाषणं
काश्चिन्स्वपरविषयाः। २८ प्रगैवं वदस्वेति यत्ने भासनो यसं भावेत्यात्मनेपदं। यत्नेन वदत्यर्थः। २९ ३० यअ
यंच। अतिशयेन हादी स्नेहवान्। ३१ एवं। दृष्टो मे अर्जने। अर्जितस्य रक्षणे। दैवान्नाशोऽपि दृष्टः। दोषो दुःखजन
कत्वमस्मिन्। ३२ तत्किं। प्रगस्यैश्वर्यादेरिदं गार्ग्यं। महद्भाग्यस्य तत्संबुद्धिः। विवेकैर्ब्रह्मस्य ममास्मिन् वि
हा। विवेकैर्ब्रह्मस्य जनस्य यामूढता साक्षात्तानि नोरप्यावयोः कथंमिति प्रश्नः। ३३ ज्ञानमात्रेण सत्त्वं कथं मोहो ज्ञम
इति राज्ञः प्रश्नमुत्तरयन् ज्ञानमात्रस्य मोहवैयर्थ्याधिक्यरूपनास्ति तथा सति प्राणिमात्रस्य विषयज्ञान
सत्त्वेन निर्मोहत्वं प्रसंगादित्याशयेन कथमिदं वाच्यं। ज्ञानमिति नेह मोक्षे धीर्ज्ञानं किंतु विषयगोचरे विषि
नोति बध्नातीति विषयः। तस्मिन् गोचरे इन्द्रियार्थ इत्यर्थः। अतो गोचरा इन्द्रियार्थाश्चेत्यमरादिन्द्रियार्थवा
विगोचरशब्देन न पौनःपुन्यं। आहारनिज्ञानयमैथुनादि विषयं ज्ञानं प्राणिमात्रस्यास्ति न तावता मो

हनिरतिः तदपि ज्ञानं नैक विधं विषयज्ञे दादित्या हविषयश्चेति विषयश्च रूपरसादिरेव न ह्यमाणप्रकारेण याति उ
 पतिष्ठते चोष र्थे यात्यपगच्छति चेत्पर्यः । जातिवेति विषयमनुव्यतादि जातिरपि पृथक् पृथक् गत्यर्थः । उक्तं स्फु
 टयति । दिवां धादिति केचित् प्राणिनोऽतस्कादयो दिवां धाः अर्थाद्वात्रावनंधाः केचित् त्रैकाकादयो रात्रावनंधाः ।
 दिवापश्यंतीत्यर्थः । केचित् पुनः किं तु लुकादयो दिवा रात्रावनंधाः । केचित् शुं द्यादयो रात्रौ दिवां धादित्या
 हातन्त्रं शुं दरी गंधमुखी दार्ध तुंडादि वा धिक्केत्यमरेण दिवां धत्वोक्ते स्तथैवोपलभ्यमानत्वाच्च । केचि
 दानरमाज्जा रादयो दिवा रात्रौ च तुल्यदृष्टयोऽनंधा एव । दिवा रात्राविति पदं देहलोदीपकं न्यायेनोक्तं य
 त्र संबंध्यते । ज्ञानमात्रस्य मोहवैयाधिक्यं कुराप्यं दुःखं पपादं । तथा सत्पुरुषादीनां रात्रौ ज्ञानसत्त्वे काकादी
 नां नदिवा ज्ञानसत्त्वे न निमोहत्वापत्तेः । अतो न ज्ञानमात्रेण मोहनिरतिरिति । ३९ ननु प्राणिमात्रस्य ज्ञानित्वे
 नास्माकमपि त्रैतं किं तु मनुष्याणामेवेति चेत् तत्र किं मनुष्याणां मैवेति ज्ञानवत एवेति निर्धार्य नैतदनुमनुष्या एव
 ज्ञानेन इति विकल्प्य दूषयति । ज्ञानेन इति । सत्यं मनुजाः ज्ञानिनोऽहं किं तु केवलं ज्ञानिनो न हि । अज्ञानमिच्छत्वा
 त् एवैव मनुष्या ज्ञानिन एवेति निरस्तं । एवेन पश्चाद्दीनामज्ञानित्वमेवेत्यपि नियतं शक्यत इति सूचितं । किंच
 यत इति पश्चादयोपि ज्ञानेन इति मनुष्या एव ज्ञानिन इत्यपि निरस्तं । पशवो गाय्वाः मृगाश्चरणाः । यदा मनुजा
 एव केवलं ज्ञानिनो न हि किं तु पश्चादयोपीत्यर्थः । तेषामपि विषयज्ञानस्य सत्त्वात् । मनुजा ज्ञानिनः शास्त्रीयज्ञानि
 नः परंतु विज्ञानरहिते न तेन किं । विज्ञानमनुभवः । तदुक्तं मोक्षधर्मे । विज्ञानरहितं ज्ञानं न हि बंधविमोचकं न हि दी

अयं भावः

सत्यं

यदा

७ आहारनिरोधद्वयेषु नास्ति सा न्यपेतत्वं मुचिर्न रा लो। सा संत रा लो मधिको विरोधः स तेन ही तः प मुचिः स मानः ३३

गपक्षि

3

पस्य वा त्राभिस्तमो न रूपति तत्त्व एा दिति २६ ननु सर्वेषां ज्ञानवत्त्वे पिमनुष्याणां विशेषोस्तीत्यत आह ज्ञानं वेति। य
 मनुष्याणां वैषयिकं ज्ञानं तदेव मनुष्याणां न कश्चैव धारणार्थः। यथा दशं मनुष्याणां तेषां मृगपक्षिणामपि तत्तद
 ज्ञमेव। तथा यदा होरादि मनुष्योः पशुमनुष्ययोस्तुल्यं साधारणं न तदिति पादेयं मृगपक्षिणो ज्ञानं स्वज्ञानजं
 स्वजातिनियतं तन्मनुष्याणां नायमनुष्याणां शास्त्रीयं तन्मृगपक्षिणो न। शेषं यथोक्तमेव। २७ तदेव स्पष्टयति
 ज्ञानेपीति अपत्यमुखेन दूयति। क्षेत्रे तेषामेव तद्विन्नतुल्यमेति ज्ञाने सत्यपि कृधापु अपमानान्न व्यता मते गान्य
 क्षिणः मोहादितोः शाव वं नु बुद्धय ए मोक्षे भव्य निक्षेपे प्रादता न्नवप एतेन ज्ञानमोह सामानाधिद्वय एव दर्शितं
 एवं मनुष्याणां यथा साह मानुष्या इति लोभा सुता प्रतिमुत विषये का कौतरे मेदितमेने कुरिष्यं तीति प्रत्युपकार
 यसाभिजाभाः निरभिजाभा अपि यथादयः के व तं ममत्वादे वसाभिजाभादनुपते किमु तमानुष्याः प्रत्युपकारे गृध्रा
 य इति भावः। एतेन मोहविरोधि ज्ञानं वैषयिकं ज्ञाना त्वथ कृत दभावा ऊव तो मोह इति धनितम् २८ ननु सर्वेषां ज्ञानो
 ह निर्वर्त्तं ज्ञानं नु तो न भवतीत्याशंकाह यद्यपि लोहादिदुःखं ज्ञानं तितथापि प्रहमाया प्रभावेन कर्त्ता मोहगते निपाति
 ता संतः संसारोक्ततेः क्षरितः करणशीलाः तथा चेमाह माया वृत्तानां तज्ञानं दुर्मुदयमिति भावः। यथा संसारोक्तिरिति
 दिलाश्चिरस्मयमाया प्रभावेन तिसं बंधः। तथा चेदशी श्वरे चैव हेतुः अमयास्मर्वेषां पारमार्थिकं ज्ञानोदये सर्वे
 पिमुक्ताः सुस्तथा वनं सारस्वतिरेव जप्ते तेति भावः २९ उपर्यहं हि तत्रेति कोमो महाभायेत्यत आह योगनिद्रेति पर
 मानंदशक्तिरित्यर्थः ३० ननु वजं विषयिण एव मोहयति किंतु ज्ञानोपाति द्वे मुत्यन्यायेनोह ज्ञानिनामपीति ३१ ता मेव

विशिनष्टि द्वाभ्यां विसृज्यते उपाद्यते यद्वा अकारप्रश्लेषादविसृज्यते न त्यज्यते क्रमानोक्तप्रतिषेधे ४३ सा एवं च विद्याविद्या
दिने देन सेवमो ह्यमो हर्षेति भावः ४४ तस्या विशेषतः स मायुक्तभगवन्निष्ठादि द्वाभ्यां ४५ ४६ अत्रोत्तरमपि
रूपावस्थित्येवेति कायसंरूपेण न बोलने जगन्मूर्तिरिति किमस्याः कर्मयत्नभावेत्यस्योत्तरं तथा सर्वमिदं तत्
मिति कथमुत्पन्नाय दुर्जनस्योत्तरानि स्येवेति तथापीत्यादि वैलक्षण्यमेतद्व्ययं प्रागुक्तं ४७ ननु नित्यत्वोक्तयोः
परस्परं विरोध इत्याशङ्कोपाधिकी उत्पत्तिरिति दर्शयितुं मन्तारप्रयोजकमिति हस्तप्रस्तौति देवानामित्यादि
यावदध्यायसमाप्ति ४८ योगः एकः केवलोऽर्चनः पूर्णो यस्मिन्निष्काले प्रलयात्प्राक्प्रलये वत्नमवब्रूतं तस्य भा
वएकार्णवी ब्रह्मणा दित्वात्मजः भित्तादुत्पद्यते स्तद्विस्मयलोपः ४९ तथा कृते व्यवस्थापिते एकार्णवी कृत इति
पाठे अंतः एकार्णवी कृत इति पाठः सुगमः ५० तदा मन्तरेऽहमेव मन्तर इति मधुः कीदृश्ये द्रव्यापस्य इव भाषणस्य
तत्कीदृजं कर्णमन्तं तत्र न वः केदृजः ५१ ब्रह्मा केचन विप्रस्योदतः प्रजापतिरिति दक्षप्रजापत्यादिव्यावृत्तये ब्र
ह्मेति बोधः ५२ तुष्टाव एकाग्रोऽहमेवेति तः ५३ ब्रह्म एकाग्र इति अपेक्ष्य न ध्वनजगत्यात्मन रूपे शुभ्रविधौ स्त्रितो दत्ता
वधानो हरिणनेत्राभ्यां दत्तजालयोमस्याः ५४ विश्वे ब्रह्मः ब्रह्मा तेजसो विष्णो रतुर्ली अनुपमां निद्रां तुष्टावो निपूर्वे
णावयः तेजसः प्रभु ब्रह्मेति वा तेजसा प्रभुरिति पाठे तेजसां तुलां कूरित्तौ मिनि प्रां न गवती विष्णो रतुर्जतेजसा इ
ति पाठः तत्रानुपमतेजसो विष्णो निद्रां सोमोऽर्थः ५५ अत्र विश्वे स्वरी प्रित्पारभ्येव स्तुतिरत एव एतदुत्तरं ब्रह्मो वा
चेति न पश्यते किं तु पाठो यमर्था प्रदायिकः ५६ ब्रह्मा यमी वं नो कू वक्ष्यमाणं त्रिभागं विरोधात् ५७ चं स्वाहा ॥
५८ अहं उपनयापवयहीने नित्ये जगन्नाशरहिते स्वाहा देवतोद्देशेन द्रव्यत्वा गजनि तदेव तातृत्विक्त्वा देवहृदि

दनिमंत्ररूपावा। स्वधापित्रुदेरोनदीयमानइत्यननितपितृत्तहिरूपा। मंत्ररूपाणां वषट्कारोति वषट्कारेयजमानस्तइ
 पामंत्ररूपाणां स्वरातिशयसर्गरूपा। उदात्तादिरूपा। निष्वादादिरूपावा। सुधा। मंत्ररूपावी। यद्वा सुधामसि सुधा न
 ग्रीधोका-जलादी-न्वादधासीति त्रिधा। मात्रातिशयः अकारादिरूपा। यद्वा त्रीणि धामानि सत्त्वं चैदाभिरूपाणि भुव
 नाविनाऽसमंतोत्रायसे इति त्रिधा मात्रासं-पात्मायस्याः पालनरूपासि। यद्वा त्रिधा मात्राहृस्वदीर्घाभ्युताः अकारो
 कारमकारावातेदात्मिकेत्यर्थः ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ अर्द्धमात्रायां जनरूपा विवेक्षतां स मध्विना नुच्चायाः स्फुरमनुच्चायाः
 यद्वा- अर्द्धमात्राप्रणवस्ता- विशेषतो मात्रात्रयात्पृथक्त्वेनानुच्चायां यथोक्तं- अकारश्चतथोकारो मकारश्चाक्षरत्रय-
 एता मात्राः पुनस्ति स्मः सत्तराजसतामसां निगुणयोगिगम्याया-राईमात्राच संक्षिप्ता। गांधारीति च साज्ञेया
 गांधारस्वरसंश्रयेति। सावित्री सविता देवतायस्या- व्याहृतिरहितता गायत्री वेदजननी सव्याहृतिरगायत्री
 नित्यस्यापि वेदस्य गायत्र्युपदेशं विनानधिकाराद्देवाध्ययनजनकत्वाद्देवजननी वेदमातृत्वमवहात यद्वा वेदश्च
 जनाश्च तान्नेयंति मोक्षं प्राप्नुवन्ति ते वेदजनयो ब्रह्माद्यास्तेषां पराशक्त्येव त्रीण्युपात्तने। पिपतीति परापचायनाद
 वजननीति पाठोदितिरूपा ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ विसृष्टो जगन्मये- जगद्वैमयट्टित्वादिदेति डीपि प्राप्ते- आर्षत्वाद्वापु। यद्वा
 उमिन्प्रक्षेपे। अस्मादेरचिमयः प्रक्षेपः। जगतो मयोऽस्यामित्यर्थः। मयगता नित्यस्यापचायचिबीधं- गत्यर्थानां
 नार्थत्वाद्देवुवनत्वे ५७ महा- महाविद्यातत्वमसीति महावाक्यजन्या महती ब्रह्मादिमोहितामया। विद्याशक्तिः महती
 मेधा बुद्धिश्च महती वेदादिविषयास्मृतिश्च- महामोहस्य संसारस्य जनकत्वा महामोहमहती पालनरूपा देवशक्ति
 अमहती देवपराजयकारिणी आसुरी शक्तिश्च यद्वा महती सुरशक्तिः तदा महादेवीत्यस्य महादेवश्री-त्यर्थः महेश्वरी

तिना पाठः प्रकृतिः कालरात्रिर्ब्रह्मांतरात्रिः
 रात्रिर्ब्रह्मलयः मोहकृपाजिरविद्यासमग्र
 दुःपरिहरकालः ५८

- २८८ - सुं डी सुं डी. ग ज सुं डी कृति रा दु धा वि शेषः परिधा तो ह मु द्र त - ३५ म सी वे ना म सी रा तिर वि धा प श्य नो द न ।
 प ना का दै तः लो को वं प श्य ना वि त प श्य ति ॥ -

लं श्रीः श्रीः स्व त ए वां का र्य तो वै मु ख्यं ल ज्जा लो क रां क पा क्षी म्ति ति पा ठे प्रा ण रू पा ः श्री का रो वै प्रा ण इ ति कृ तेः
 य द्वां श्री बी ज नू पा ५० ख द्धि नी वा ण इ ति पा ठे वा णः सं त्य स्या इ त्य र्श आ घ च्छ ५१ सौ म्या आ ह्ना दे हे तु
 ला त्। सौ म्य त राः प्र कृ ता ना म ति म नो ह रा स्व र्ग दि हे तु ला त्। स क ता ह्ना दे के भ्यो ष्य ति सु द री प रा णां ब्र ह्मा
 ही नां म ध्ये प राः स्मृ त् प रा णा मि त्य त्र य र रा द स्यो क्त्वा ध र्त्वे न नि य मे ना व धे र न पे क्ष णा त् व्य व स्था प्र
 वा द स र्व ना म ला त्र सु ट् प रा मा मो ह के श्व र्य य स्याः ५२ ५३ ५४ वि धु र ह मी रा न श्व ते ह्य पा रा री र ग्र ह
 एं का रि ता इ त्य त्व यः ५५ ५६ प्र बो धः जा ग र णं ल ब्धु र्श ब्र बो धः प्रे र णा ५७ ए वं ता म सी नि श नू पा ५८ ने
 त्रा ५९ स्य पू र्वो क्त स्य वि स्मो रि ता ष्य नु षं गः वि स्मो र्ने त्रा दि भ्यो निर्ग म्य त्रा ष्यं ग त्वा दे क व द्वा वे प्रा प्ते व द्भु व य
 ६० न मा र्चं ल क्ष्म ण हे त्वा रि ति सू त्रे मु ख ना मिका भ्या मि ति भा ष्य प्र यो गा त्रा ष्यं गै क व द्वा व स्या नि त्य त्वा
 द्वा न था च प्र बु ज्य तो मी वा कु क्षि ल ला टे षु नि त्यं स्वे दः प्र रा स्य ते रा ज दं ता स्त ते चं तु च र णे रि ति क श्मि
 तु ना मिका स्त न यो रि ति ज्ञा प क मा ह तै त्ति ऋ स्य नि र्दे रा स्य स्य नू प प र ला त् र क्षि त स्तु द धि प प
 ६१ अ दे रा कृ ति ग ण ल मा ह दृ द्यं म नः उ रो व क्षः ६२ उ त्त म्बो अ हि रा य ना त् स र्प रा य ना त्। ६३ शै क म व्य ति
 ह रे त उ स तौ दृ द रो तौ च प्र ग वं तं दृ द रा ने इ त्य र्चः ६४ ६५ ना व अ स्म त्तः आ धा रि त्वा त्त सिः न तु पं च
 म्या स्त स्ते ल्प अ धा रि म्य इ ति प र्यु द सा त्। म हा मा या वि मो हि ता वि स ने न अ स्म द्ध मे वा यं व र यि ष्यं ती ति

उक्त ४

त्रा ७

६

शु

5

धत्ते

विवेकाभावः सूचितः ११ भवेताञ्जनावदितिसंदितापाञ्जविवक्षणात्रसंधिः अतएतावदितिपा
 ठः सुगमः १२ वंविर्जपोजिर्माज्जनंकु यदिसादौष्टत्वापञ्चराष्टः सकाशतोपिब्रुवतेकतमेपिन
 पुंसकमायइतिकोशाञ्च साधितश्चापः कर्माख्यायामित्युणादिमूत्रेणासुन्नतः तस्मात्प्रातुर्चमय
 यद्वाअमयंविष्णुमयंजगदाचोविष्णोकोत्तर्यः यद्वाप्रयति सामांजस्मात्तवापविअमपमहिंसंय
 द्याभवति तथागदितइतिक्रियाविशेषणं यद्वाअमयन्नितिलेहः मयगतोसर्वजगत् आपेः अ
 ययन्अगच्छन्वर्तितवत्यइतिविष्णोकोत्तर्यः चक्षिणेदित्वेनानुदात्तेत्वप्रयुक्तात्मनेप
 दस्यानित्यत्वाधुडिपरस्मैपरम् १३ प्रीतौत्वमत्युरितिपोठत्वंतः मत्परित्यक्त्यः १४ ११ १२
 इतीति सावर्णिरेव सावर्णिकः विनपादेशकृतिगणत्वाकृतस्येदं सावर्णिकम् यद्वासावर्णि
 कापतिअजिह्वैर्यद्वासावर्णेजवंसावर्णिकंअध्यात्मादित्वाहुः ॥ इति श्रीमत्तुष्टोयनाम
 ठण्डिराजभट्टसूरिसूनुराजासमविरचितेनशान्तिदेशोद्धारैप्रथमोऽध्यायः पूर्वाध्यायांतेभूयः
 शृण्वतिप्रतिज्ञातंतत्प्रतिपादनायेतिहासंप्रसूतिदेवासुरमित्यादिनादेवाश्चासुराश्च
 योद्धारोऽस्मिन्नितिदेवासुरमूर्च्छाअर्शआद्यचः मत्वर्थो यद्वादेवासुराणामिदं देवासुरांतस्येदमि

त्मणि पृथ्वी भावः असुराणां मिदं आसुरं देवैः सह सुरं देवा सुरमिति वापु रं हरना ॥ १४ ॥ एतत्त्व
 इति बहुवचनं द्वयोरपि कार्यसाधकत्वेन बहुत्वापेक्षया ॥ १५ ॥ ततो तिततो नंतरं कोप
 पूर्णस्मचक्रिणः ततः प्रसिद्धा दुना तत्र तेषां मिस्त्र्ये वा सार्वविभक्तिकस्तमिः ॥ १६ ॥ अमहि
 चमदिनी विजयते तमाम् ॥ अयेषां एकमेव ऐक्यम् ॥ चातुर्वर्ण्यं देरा कृतिगणत्वात्स्यार्थेषु
 ॥ १७ ॥ एकमत्र वदित्यर्थः ॥ अकर्मकारितिवर्तमाने समो गमस्त्रिभ्यामित्यात्मनेपदविधानात्
 नेष्वपि विधानात्सकर्मके तडः संजावात् समपद्यते तिकृत्तियाठः ॥ १८ ॥ अनुधनं ततः
 आतंत ये त्वयं ॥ य एभूयाम्येन केशा अभव त्रिस्त्रतस्या इत्यध्याहारः तन्मुखमित्य
 समस्तं वा तदित्यवयवं तस्या इत्यर्थः ॥ १९ ॥ सौम्येन ॥ वारुणेन जंघा ॥ उन्नितं बभूवुव ॥ स्ते
 जसेति संबंधः ॥ वकारो मिन्नक्रमः ॥ नितं ब इत्यस्या बोध्यः ॥ २० ॥ केवित्तं जंघोर्विति शल्यं
 गत्वा देक बभूवे ॥ आर्षत्वा दीर्घ इत्याहुः ॥ तत्र हं द्वे धी तू शब्दस्य पूर्वनिपातप्रसंगात्
 क्षक्षणे हेत्वोरित्यादि निर्देशात्पूर्वनिपातानिपमाद्वा कथं विद्यो ज्यं जंघा सहिते उद्
 निवा बोध्यं जंघोरु इति स्वपारः ॥ सुगमः ॥ २१ ॥ प्रह्लादः ॥ तद्गुणः न तु तस्या अगुणः सर्व

मध्ये १

स्ते ५

रु

6

स्ता ४
प्रजा १

नास्मा मुसर्गतः प्रधानपशमर्शित्वात् करं शुल्य इत्यस्य वैपर्यापत्तेश्च १५ तस्याः प्राजा
 पत्येन हृद्वा दिसंवंधिना १६ ततः तेजो हृदि समुद्रवामित्यस्यावयवोत्पत्तेरुदेव्याः ब्र
 ह्मादीनां देवधो नत्वेन पूर्वोक्तैः न सह विरोधात् अनित्यत्वात् १७ १८ शंखं च रचवो वा ए
 धोयंतेऽनपो ह्यविष्णुधीतू लो ॥ द्विवचनं तु म व्यापक व्याभ्यां वापी कर्षणसूत्रे नाय रं व ३
 कौंक्षिं शात विज्ञोत् २१ प्रजोपतिरिति ब्रह्मणो विज्ञो प्रणमृद् दो वा प्रजापतिः २३ का लश्च न
 स्पे इति वक्तव्ये तस्या इति षष्ठी तु शेषत्वे विवक्ष्य पारजकस्य वस्त्रं ददातीति वत् ॥ यद्वा लस्य त
 आः इति छेदः आः इत्यव्ययमनुशेषार्थे तस्य स्वरूपस्य आः योपेव मेत्यर्थः ॥ तस्मै इति पाठः सुगमः
 १४ २५ २७ अस्तान् अददिति परस्मैपदमाधमृद्देरनुदात्तत्वात् अनित्यत्वं वा कस्य मः अस्या
 दिति पाठस्कमुगमः २८ २९ शेषश्चानागतो के भवो दा रो ना गहर्णः नाग एव वाहारत्वमापन्नः ३
 ३१ तस्यामीपत्तेऽनयेति माता मेतीति मायन् नमायन् अमापन तेन अमितेनेत्यर्थः य
 द्वा अमेत्यवयवस्य लार्थः सह गच्छता अददासे न सहेत्यर्थः यद्वाः अमा सूर्यरश्मि विरोधः अ
 मानामरवेरश्मिः सूर्यलोके प्रतिष्ठितेति व ३ नात्तां यता स्पृशतेत्यर्थः यद्वा त्मानं मायः अवि

ति २

६

धमानो मायो यस्येत्यप्रापः सत्वा च स्त्रमापच तेन धर्मं तान्माधातोर्नष्टमाशेऽप्रापराष्टात्मानं पातामय
 तीति प्रायः कर्मण्यकनमायोऽप्रमायस्तस्यमावोक्तायता। नयाऽप्रतिमहतेतिसमस्तपदम् ३२ ३३ नयेति
 आत्मातः करणं मूर्तिः राशिरम् ३४ दृष्टादुध्वेति मंथे निपातितत्वात्संस्तुध्वमिव संस्तुध्वमित्युपचा
 रात्साधुः ३५ आः किं आ इत्यव्ययं क्रोधा विष्कारे आस्तु स्यात्कोपपीडयोः ३६ दृष्टततः स स्त्रैरक्षैः स्व
 द्वादिभिः अस्त्रैर्क्षै चैर्वाणादिभिः यद्वा त्रास्त्रं लोहं तस्यास्त्रैरित्यर्थः रास्त्रमायुधलोहयोरित्यभिधा
 नात् रास्त्रैरायुधैरस्त्रैराग्रेयादिभिर्वा ३७ रयानां अयुतानां सह स्त्रेणः कोवेत्यर्थः एकं दशानां चैव स
 हस्त्रमयुतं न योज्यं च निपुतं चैव कोटिर्युक्ते बच च दं रवर्वा नि स्वर्चस्त्रां स्वपमौ च सागरः महापद्मं च
 राद्वै च शार्वा चैत्यायथा कर्ममिति गणनात् एवमस्त्रेपि ४१ ४२ विजला विजलाक्ष इति पाठः विजलनय
 नोपर इति वामनपुराणत्वात् स्यासिनेति तु नामैकदेशग्रहणम् विजलाख्य इति क्वचित् ४४ अन्ये च तस्मि
 द्विजलाक्षे महिषासुरे वा युध्यमान इति शेषः ४५ संहिता नामारपनागस्तेः संहिता हपाः दूंदेतु सेनांगव
 दकचत्स्यात् शुषुधुरितिव तु रातेत्यप्रयुक्तात्मनेपदानित्यव्याप्तरस्मै पदम् ४५ नोमरैः सरवादि
 भिः भिदिपाक्षैः क्षेपणभिः शक्तिभिर्वा ज्यैः शुभ्रैर्यो दं जैः परशुभिः कुठारैः पदित्रैर्विस्तीर्णै र्वडैः
 ४७ केचिच्च प्रवक्तव्यः उष्ट्रमसिखध्याहाराः उष्ट्रमं प्रकर्षेण चक्रुरित्यर्थः तैनाकर्म कृत्वा जावात्प्रोपाज्या
 मित्यात्मनेपदं न यद्वा प्रत्युपसर्गप्रतिष्ठाकं मव्ययं न रूपसर्गः ४८ ५५ आवाद्यंतः पटलानिति पाठः क्वचित्

६

द्वयंतद्वयार्थः मुद्रा

आममंताद्योमेचमहोत्सवोवीणां हर्षजनक्यात् ५४ ५५ पातयासां अकर्षतेत्यात्मनेपदमार्थः अकर्ष
यदि निपाठे चौरादि कस्य रूपम् ५६ केचित्वा गद्याविधोयिता निपातेन शोबसे । गद्यतूपेण निपातेन वाः
कर्मणि च न । वच्यर्थे वा तृतीया गद्यानिपातेन विधोयिता इत्यत्र यः ५७ वेमुश्च वेमुद्रुहीर्णवतः
वदित्वा देवाभ्यामसोपनिषेधस्तु न छंदसि सवविधीनां विकल्पतात्वा यद्वा न शमुद्रकणुणामिति
वक्तव्ये आदिग्रहणमुपदेशो यो वादित्यर्थं लाभाय ततश्च नुबंधा एकांता इति पक्षोऽस्य द्वादित्वेन
वका एत्पाकयकारप्रश्नोपेण वाचादि निबधोनेति भागवत्तिमते । मंतांतरेत्येक एव ह्यधो
नादेशादेशा सदृक्वादिगुणतामिति वक्तव्ये योगविभागे सामर्थ्यादस्या नित्यत्वं बोध्यम् केचित्तु व
मिमांसादिमादुस्तत्रि मृतमजग्धगीर्णवांतमित्याहोदंत्योपाठस्येव निर्विवादत्वात् ५८ त्रिरंताहि
नामनुपश्यात्कर्तुं शीतमेवांते सेनाप्रसंग इत्यर्थः श्येना वकारेण इति पाठे श्येनपक्ष्यनुसातिः यथा
श्येताः पक्षवितस्यति पतंतितयातपि पाश्चसंतग्रन्थारपुंस्वनपासपक्षो इवेत्यर्थः ५९ छिन्नेत्रेपि
अपतर्च्यारचधे एकः कबंधुतिष्ठतइति प्रसिद्धिः उक्तं च महाभारते श्रीमपचर्णि । मनुष्याणां सह
श्रेष्ठयतिनेषु चतु इति षष्ठं वंधानिवदूत्युत्थाय चा इव त्रिति । कश्चित्वा त्रशतसहस्रं पुरा
वृक्षेषु पशुतपरत्वेन व्याख्येय इत्याह । वृक्षनीत्यस्या संगत्यापत्तेः । शतपदस्यानंतपरस्य

तदमर्

२ या
३ रा
४ स व

राश्व

३५

वितत्वात् ५२ ननुः छिन्ना निशिरांति अर्थादन्येषां ये स्तेनवंधा इत्यर्थः यद्वा छिन्नशिरसो
खेपिकं शिरोवधुं तिस्रविंशत्यक्षक वंधाश्च सुरविशेषाः को वायुरेव वंध आश्रयो येषामि
त्यनोक्तयः खडाकारे एकंधाराः ५३ तिष्ठ भाषत इति शतप्रत्यप आश्रयः आत्मनेपदित्वात्
यद्वा भाषत इति भाषः पंचाध्वस इवाचरतीत्याचार किं चंता छता ५४ शोलिवारणाश्रयः असु
विचिनोतीति षक्तव्येष्टां दसोऽकाशगमः कश्चित्तु विचिनु अतीति छेदः प्रतिशयेन पुनः पुनर्य
चिनोदित्यर्थः क्रिया समाजिहारे लोहः अस्तेः पर निपातश्चां द स इत्याह तदसत् क्रिया समाजिह
रद्विषयसंगतः लोह कृत्यनुप्रयो गायते आ नापि समुच्चयः तत्र सामान्यवचनानु प्रयोगा
यतेः आ यद्वा विचिब्वनीति लिङ्गये छेदः इवो निजक्रमः विचिब्वनीव विचिमुद्रादिव होर
स्तिपोलेयोऽजगद्वित्य जगमः छां द सो गुणभावः दुःश्रु वोरितिय एवस्तु विचिब्वनीति
सप्तम्यंतरी तंतं सचासंदू इति पूर्वार्धे असुराणां सैत्यं कं पं निन्ये इति पूर्वार्धे त्रित्येति तत्रतामि
न्मिहः मयारीणां अस्तु निव विचिब्वति सति देव्या गतैर्युद्ध कृतमित्यल्येयः ५५ देव्या एषां
तुमुषुः तुष्टा बधूनुः तुष्टु कुरिति पाठे एताजित्यर्थे रोपे च छायु धर्मित्यध्यासात् सैवा ५६ इ
ति श्रीमद्विष्णो पट्टि राजगृहसूरिस्तुत्याज रामः सप्तशतीदशोद्वारे द्वितीयोऽध्यायः

स्ति

नि
न

8

१ सदेवी पथामे रुजि २ मृगमित्यभूतोपमामेव ^{मैड} ३ लस्य मेरोरधो विद्यमानत्वात् ४ पसिहन्ना जो
यमहनः स्यात्मानेपदे तु नः कर्मकात्स्वांगकर्मकारितिवचनात् स्येवामे तस्यापफा लव्यशी
र्यतपिकला विचारणे यद्वा नृपान् दयतीति नृपनंदन विमुजादित्वात्कः तत्संयुद्धिः हेष्ट
पनंदपफाल न निजकार्यचकारित्यर्थः फलनिष्पत्तौ अंतर्भावितयापर्थः १ विद्वेषजाज्य
ल्यमानमत्यर्थ्यलतः अंबरात् आकाशे सांसत्यादिनक्ति व्यत्ययः यद्वा अंबरे ज्यस्थाप्य
चिह्नयेत्यर्थे ल्यस्योपेपंचमी यद्वा अंबरमतृतीत्यंबरात् अयमांतरं विविबविशेषणम्
अतस्मात्तत्पगमनेऽस्मात् किंपूतेजोभिरवि विंबप्रतिपाठे २ विविबप्रतिपाठेऽप्रविः शौ
लेखौ मेष्ट इति विष्ट २ हते चामरना मादैत्यः १० सोपि देव्ये इति वक्तव्ये शेषोपक्षीयम्
वधोपेत्यध्यासुं रोका ११ १३ युध्या नागात् गजात् यु युधानेति संख्या वित्पत्रसंधि शर्षः
एदंतद्विवचनत्वेन प्रगृह्यतीति मणी वादित्वं वाक् व्यस्य १४ १५ उदः उदग्रना मादैत्यः
एवमग्रेपि देवतामात्स्या विदंतैः मुष्टिभिः तलैश्च पेयभिः यद्वा दंतौ गतंदंतः तत्प्र
यमुष्टेस्तलैर्भोगैरित्यर्थः १६ बिडा लस्य बिगला लस्य यमदोपेयमग्रहमेः १७ एवं
तान् निश्चासन्नवान् १० ११ १२ १४ वेगव्यशीर्यतेति कर्मकर्तृरिति १५ १६ भुतश्यासानिसे

८३

नाम्नाः सिद्धाः श्रुतुः सोपले इति क्रोधेन समाधातं संतपम् १७ सा सिद्धा तस्य पात्रां संबंध
नापेति शेषः तस्य तस्मिन् संबंधात्मात्ये प्रवृत्तिवारं ततः ॥ छिनत्ति ॥ हेत्यति-यावत्पुरा
निपातयोरिति सिद्धिं विषयति लुट् १२ ३० करेण गतेन सिंह कर्चलं महासुर विनाशसूचक
उज्यातोयं ॥ अकृतं ततः कृती वेदने परस्मैपदित्वे पितृत्यर्थः ३१ ३३ तैतर्ह वलं शरीर शक्तिः
वीर्यं उत्साह शक्तिः ॥ ताभ्यां मरोगं वस्तुनोद्धतः विषाणं हंतं मृगयोरित्यमरः ३४ सा वमदे
नोद्धतौ यो मुखे गस्तेना कलात्पदं शलिपस्यां क्रियायां तथा वाच ॥ मदतमुखं रागेति दे
वी किं शैचल्यं च क्व यदंवा ३५ गर्जं गर्जं गर्जेति नित्यं वीर्यं योरिति ॥ जो नः पुन्यं ॥ यिषामि ॥ पास्या
मि ॥ यिषामि ॥ इति तद ३५ ३६ ३७ ततो ॥ नमात्रं पलायितम् ॥ एतन्मदं शनि ४० ४१ इति ॥ मत्तचु ॥ लोपना
मदुलि ॥ एतज्जमदं सू रिसूनु राजा एम विरचिते सप्तशती दशोद्धरेत्तनीयो ध्यायः ३४ शक्रोदयः ॥ सु
राखिले च देवा इति पाठे देवाः क्रीडयुक्ता इति बोध्यम् ॥ प्रणयानमं शिरो धरां संग्रीवा स्कंधं ये प्रांतो
अंसं शब्दस्यान्या सरत्वे न पूर्वप्रयोगे प्राप्ते ॥ स्या नित्यं वा त्यर निपातः ॥ देव्या य ॥ ततं व्यासं सृष्ट्वा ॥ अत्रो
षदेव गणानां शक्तिः संमूहयसा मध्योपचयाय मूर्तिर्यस्य निःशेषदेवगणानां शक्तिः संमूह एव मूर्तिर्यस्याः ॥
इति वास्मेति छंदसत्वादि सर्गसोयः ॥ स्मः ॥ इत्यर्थः ॥ व्ययं रापादपूरणे परमधत्वाः ॥ अङ्गु ॥ पुनमकल्याणम् ॥

अयं भाविदुः स्वप्रतिसंधानं। समाहारे द्वैकवद्भावः अमुमयुक्तास्य नयस्येत्तु तखदे लोपोवापाश्राः सुकृतम
वमेमुश्राः। यायात्मनां नवनेष्वलक्ष्मीरित्यत्र यः कृतधियां अभ्याससंस्कृतविज्ञानां हृदयेषु बुद्धिरसंयुत
सपूर्वस्तत्त्वाध्यावसायः। यद्वा हृदयेषु मनः सुबुद्धिस्वर्गादिसाधनज्ञानं। सतामास्तिकानां प्रज्ञा आगमयो
दिते तत्त्वमिश्रयः कुलजनजनवस्य मुहुः संतानजननोऽकार्यकरणे लज्जाः किं वलं। वलं यामेति लो
डुडु वचनमदं त्यपाठे सुचरितार्थानि तिष्ठेदः। यानि सर्वयुग्मसुरदेवगणदिकेषु अति अतिशयेन व
र्तते। अद्भुतानि तिवापाठः ५५ मूषप्रकृतिश्च त्वमेवेत्याहुः। हेतुरिति। समस्तजगतां हेतुमूलकारणत्वं
मेव। त्रिगुणः सत्त्वरजस्तमोमयी। तथायि दोषैरागादिभिर्न जोयसेन विप्रयोजि यसे। यतो हरिहय
दिभिरप्यपाराः अपरिस्त्रिता। तत्र देवः। सर्वास्तयाः आर्षत्वात्परवर्द्धिगत्वाभावेन विशेष्यनि
धता। यद्वा सर्वेषामाश्रयो यस्यामिति बहुव्रीहिः। हेतुं तरमाह अस्मि लं जगतां वांशमृतमून
नचैवं विकारितापत्तिरित्याह अवा कृता विकाररहिता। यत आद्यापरमाप्रकृतिः परमा
मीयते। वल्लिद्यते न पाजी वत्वेन तिपरमा आवरणशक्तिरित्ययस्याः। यस्याऽस्वाहायाः समुदीर
णेन ममुच्चारणेन समस्तसुरेता समस्तदेवगणस्तसिंप्रयानि सास्वाहाऽसि। सुरतेति भावे तत्त
मपि नेरजातिपरम अर्थसंगतेः किंतु नांशरीयकव्यक्तिपरमित्येके। गजसहायाभ्यां चैति चका

रस्यानुक्तसमुद्भायार्थत्वेन समूहेष्वयं नमित्यनेष्वधाचचित् गणतन्निहेतुः यामुक्तिसापरमउक्त
ष्टमगवती विशालमेव। साकायाऽविचित्यमहाव्रता। अविचित्यं महाव्रतं यस्याः महाव्रतं च पातं
जलेऽग्निहितम्। अदिंसा सत्यमस्येयं ब्रह्म च यच्चिरिग्रहाः एते तु जातिदेशकास्तसमया। वशिन्नाः
सार्वभौमामहाव्रतमिति सुष्टुतियतानां दियारिण्यैः तत्त्वं ब्रह्मैव सायेयेषां ते च ते च त्वा शब्दाः
ष्टमिकाः शब्द ब्रह्मरूपा। सुविमलानां कल्पं तुषां क्रुद्धे दयतुर्वेद्योनिधानमाश्रयः। व्यक्ताभिप्रायेण ब
हुवचनम्। उद्गीतेनोर्गेनेन रम्याणां पदानां यागो विद्यते येषु तेषां साम्राज्यनिधानम्। उद्गीतेति पाठे
उद्गीथः सामविशेषः यद्वा उद्गीथेन प्रणवेतरम्यपदपाठवतामिति कृष्यधुषामपि विशेषणम्। उद्गीथः
प्रणवो मंत्रः सर्वव्यापी निरंजन इत्यभिधानात् कश्चित्तु रम्यः पदपाठो येष्विन्नप्यामेवां तर्भावात्तप
यगभिधानम्। देवयतिप्रष्टुतिनिष्ठसुपदेशेन सर्वव्यापहारयतीति देवी। गगवती मुर्वी कृष्टा त्रपी। न
वभावनाय संसारेऽनुवर्तनाय वा तत्किं यदिः यद्भवभावनाय संसारस्थितये त्रपीत्यनित्यत्वयः अय्ये
प्राप्ताकृतिः सम्यगादित्यमुपनिष्ठते। आपित्याज्जायते दृष्टिर्दृष्टे रत्नं ततः प्रजा इति वचनेन यस्या
दिद्वारा स्थितिकर्तृत्वात् रमेधासि। मेधा सरस्वती विहितोऽस्मिन्नशास्त्राणां सारस्त्वपया उर्गे उर्गे उर्गे

मे न वसागरेऽसंगाऽप्रतिहतप्रसारौ नौः पृथग् असंगाऽच्छादी याकर्णधाराद्यनयद्वैत्यर्थः। कैटजा
 भारि विष्णु १० दृषत् १७ दृष्ट्वा सेन सह वर्तमानं शेष द्वासमिति वक्तव्येऽपार्थः परव्यत्ययः। यद्वा ६
 चरिति क्रियाविशेषणम् - कतको तमस्य कांतिरिव कांति यं स्या। कांतिकांतमिति पाठे कतका
 तमा कांतिर्यस्याऽतएव कांतं ६ दृष्ट्वा प्रपिचक्रं विलोकामहि पाशुरेण प्रहृतमित्यभुतम् आहूदि
 मुखचंद्रं वलोकनेन कोजातवकाशस्योचित्यादिति भावः २१ दृष्ट्वा भुवोः कुप्राकोधिन्नेन क
 राक्षं उद्यशांक सदृशं वि कोपास ए म जी वितुं शक्नते १२ द विषयं सो नुय हा माशो जाय स्या स्त
 या भवती जायमाना च प्रसीदन्वा य उ त्रये तस्मात् संपदे भवतीत्यमिति वाऽत्वयः भव जावता ये
 हि पाठे संसारविभूतिजननाय - अस्मिन् विनाशम् १३ ते संम धर्म वेर्ग इति पुरुषो यो पक्षदा ए म नि
 निजता विनीताऽऽत्मन जन्मत्यक्षरायेषाम् बंधु वर्ग इत्यपि पाठः २४ ॥ धर्मीणि चामोक्षम्
 भवत्याः प्रसादात् अर्पत्वा त्रयुं बद्रवः यद्वा भवती कत्रीः प्रसादात् लोकत्रयेपि फलदाणे हि कं
 फसं सदाचारः स्वर्गफलं सुखानुभवः मुक्तिफलं नित्यानंदः ॥ लोकद्वये इति भाषाठः २५ दुर्गे
 दुर्गे संकटे स बोधनं वा १५ नत्वसुरापफारित्यमित्यत आहुः पारिरिति अस्मिन् नने न जेगुपक
 त्वं पापिनामपि स्वर्गदने न दैत्योपकारित्यमिति भावः १७ ॥

२० केनो। अतिहारिमनोहरम् २१ २२ २३ प्राचादहिलेदहिलेभागे २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० पदिहिंसेयाइतिमोवा
दिकस्यरूपेनतुरोधादिकस्य। तस्यपरस्मैपदित्वात्। ३१ यश्चिदनेवित्तज्ञानंभावेक्तः कः शुद्धिवाच एवैकतासुरैर्दिव्यैः
कुसुमेनद्वन्द्वैः अर्चिताजगतां ध्यातयामेधुर्मेनेः। हिरण्यवपः विभवोऽस्ययममहायत्ततीया ३२ इतिमहाकासोका
लीजेतिविग्रहः यदाभङ्गकारयतानितथाकमेणएणरत्नयोर्भेदः। ३३ ३३ इतिहासी तरेस्त्वयति युनश्चेति गोरदेहासेतिपा
दुगोरदेहएवआसनमासः स्थितिरस्याः शरीरकौशलिः सत्त्वात् यदा गोरदेहः देहोदेह कारणमस्याइतिमध्यमपदे
लोपीसमासः। ३४ ३६ इति श्रीमहोत्तमामदुर्गिराजभद्रसरिसुभ्राजामविश्वितेसप्तशतीदंशोद्वारेचतुर्थोऽध्यायं
॥ ॥ पूर्वाध्यायांतेसचितमितिहासंप्रस्तवन्धिरुवाच शुभनिशुभौकश्यपसुतोयथोक्तं वामने। कश्यपस्यवनुनामभा
र्यासीद्विजसत्तमः तस्याः पुत्रत्रयंजेसहस्राक्षदलाधिकं ज्येष्ठः शुभइतिरग्यतोनिशुभश्चापरेः सुरः तृतीयो नमुचि
र्नाममहाबलपराक्रमइति। मदीगर्वः बलंशक्तिः। ३७ तावेवासुर्यतां सूर्याधिकारमा २३ ॥ हता संस्मरतीतिभूतेपिव
त्तमानव्यपदेशउपचारात्। अथंकसोनिह न्यतइतिवत् ४। स्मरणमाहतपेत्यादि। ५। इति। प्रतुष्टुवुरिति प्रशङ्कः अद्वा
तिशपस्त्वयति। ६। नमोदेवैद्योतनशीलाये। महतोब्रह्मादीनपिदेवयतिसृष्ट्यादिनूपेण क्रीडयतीति तथा। शिवंकस्य
णमातदेतुत्वाद्धिवायेप्रकृत्यै मूलप्रकृतिरूपायै। भद्रमखिलरक्षणम् तदेतुत्वाद्वायै। नियताप्रणिहितचिन्ताः
स्मयाददृशणोः स्मः इत्यर्थः व्ययं वा ॥ ७॥ शैव्यायै संहारशक्तौ नित्यायै कालानवच्छिन्नायै गौर्यै गौरवर्णायै धाम्यै पो
षिल्यै ज्योत्स्नायै प्रकाशकारिणे। इंदुरुषिल्यै ज्योतिस्वरूपायै सुखायै आनंदमयै ॥ ८ ॥ कल्याणैः कल्याणरूपैः

॥
इति

यै न्यो उपचय रूपिणे सिधे. अणिमादिरूपायै नमः कुर्मइत्यस्यः कूर्म इति पाठे कर्म शक्तौ। नै कसे. असुर शक्तौ।
यद्वाः अलक्ष्मी। स्यादलक्ष्मी स्तुतिर्कतिरित्यमरः स्वर्गः ए। भ्रम तां लक्ष्म्ये राजलक्ष्म्ये। शर्कण्ये शिवगृहिणे। ८॥ दुर्गायै दुर्गा
नायै दुर्गसं कटे पारयति पालयति दुर्गपारः तस्यै यद्वा. दुर्गः पारः। स्याः देश कात्यायन वल्लिनायै इत्यर्थः दुर्गा संसार
त्पारयति पारं नयतीति वा सा शयै. बलवत्यै रव्यात्म्यै कीर्तिरूपायै कृष्णायै. स्वर्णायै. धूम्रायै. धूम्रवर्णायै। ११॥ अति सौ
म्यातिशेद्राये. भक्ता भक्त्योः जगत्प्रतिष्ठायाः चिद्धक्तिरूपत्वात् देव्यैः देवशक्तौ. कृत्यै. क्तियात्मिकायै। ११॥ पादे वी देवे
द्वि व्याघ्रौ तौ विष्णु मयि मूला विद्या तस्यै नमः त्रिरुक्तिस्तु प्रसादने उक्तं च विषादे विस्मये हर्षे रवे देदे न्ये वधारणे
प्रसादने संभ्रमे च दिस्त्रिरुक्ते न दुष्यतीति यद्वा. कापिकवाचिकमानस नमस्कारसूचनापत्रिरुक्तिः। तस्मै पदस्या
पि विष्णुमायादीनां सात्विकादिभेदेन त्रिविधत्वात्। एवमुत्तरत्रापि १२ चेतना चिद्धक्तिः। १३। बुद्धिरथ वसायका
यतिः कारणम्। १४। निद्रा इन्द्रियमनसोः क्रमेण लयात्मिका वस्था। १५। सुधापिबे विधातु दय कृत्ता. वसादः। १६।
छाया वर्ण प्रसादः। १७। शक्तिः सामर्थ्यं सुसाहोया। १८। दम्भा अनात्मीयति - हा। १९। हंतिरपकारिण्यनपकारः। २०।
जातिरनेकेषु कारप्रत्यापिका। २१। लज्जा चिकर्षितिविषये लोकाभी। २२। शान्तिर्मनसो विषयेभ्यो विरामः। २३। अ
वा आस्ति वा बुद्धिः। २४। कांतिः शोभा। २५। लक्ष्मीः संपत्। २६। वृत्तिर्जीवनं। प्रवृत्तिर्वा एतदग्रे धृतिरूपेणेति कचि
त्यद्यते तत्र धृतिश्चिन्ता वसादकाले व्यवसादः किंतु ब्रह्ममाणकात्यायनांतं त्रैलोक्यं मंत्रगणने पारितत्यादसां प्र

दायिकः चारः। एवमग्रेषुष्टिरूपेण तपितत्रयुष्टिः सामर्थ्यम्। २१। स्मृतिरनुभूतस्य कालांतरे प्रतिसंधानम्। २२।
दयाः तदुःखपरिहारेच्छा। २३। तुष्टिर्यथा लानसंतोषः। २४। माता-मातृकावाद्यादिः वर्णदेवाता वा-जननी
वा। २५। भ्रातरितद्वतितत्प्रकारकज्ञानम्। २६। इन्द्रि-अखिलेषु प्राणिषु इन्द्रियाणां ज्ञानक्रियात्मकानामभूता
नां पृथिव्यादीनां व्याप्तिदेवैब्रह्मशक्तौ तस्याः सत्त्वादिगुणसंबन्धाभावात् तस्या इति नास्ति तन्मा। २७। चित्ति
जीवचैतन्यम्। २८। स्तुता-अमीष्टसंश्रयादभिष्टार्थलाभात् तदिनेषु सेवासमयेषु शुभानिमंगलानि-भद्राणि
सुखानि-निरतिशयकल्याणानि वा। २९। ३०। एवं देवानामित्यनादरेषु स्तुतौ देवानामादत्तत्वात्तुं यथावि
त्यर्थः। पुरत इति शेषो वा। ३१। ३२। ३३। लारीर-कोशे भवाकोशिकी-अध्यात्मादि-त्वाद्गुण-३४। ३५। ३६। ताभ्यां-आख्याता
अतीवेति संहिताया-अविवर्द्धणत्रसंघिः भासयंती दीपयंती॥ ३७। ३८। स्त्री-स्त्रीरत्नमिव स्त्रीरत्नं परवर्तिगा। ३९।
यानि। गजाश्वादीभिरत्नानिरत्नं स्वजातिश्रेष्ठस्यादिति मेदिनी भ्रांतिदीप्यते। ४०। ४१। विमानं-अद्भुतं-आश्चर्यं
हेतुकं विमानम्। यद्वा-यस्मात्तदेधसोवरः प्राज्ञस्तमैव विमानमानीतमित्यद्भुतम्। ४२। ४३। छत्रं-प्रजापतेः
दहस्यकश्चित्तु ब्रह्मण इत्याह तत्रेधसो विज्ञानमानीतमित्युक्तत्वात्। ४४। ४५। मलोः-उक्रांतिर्मरणं तां ददातीत्युक्रांति
दापरिग्रहे सप्रति यद्वाः परिग्रह्यते-नेनेति परिग्रहो हस्तः पुंसि संज्ञायामिति च-तस्मिन्तिष्ठतीति शेषः। ४६।

निशुभाः अयोशोचनैर्मल्यं ययोः अत्रिप्रहेषेणैव निमित्ते भवत इत्यर्थः यद्वा गिरिवशोचं ययोर्मल संसर्गभाव इत्यर्थः ॥
 ॥ ५२ ॥ एवं ते त्वया विभक्तिप्रतिरूपमव्ययमा ॥ ५३ ॥ इति इति पूर्वाक्तमृते च चं उमुं उवास्या मुकारि च ॥ लघुशीघ्रम
 ॥ ५४ ॥ सतत्र सादे दीपग्रासे तत्र गले सवयः श्वक्षामनुक्त ॥ ५५ ॥ श्रीमत्प्रचण्डमुण्डमुं उमथनी विजय
 तितमाम् ॥ अथाह वानिशद्वयपुंस्त्वात्सर्वस्विति व्यत्यया स्त्रीलिंगेति ॥ चतुर्भुजमिश्राः तत्र भगवो निद्वयोरि
 त्यमरात् ॥ ५६ ॥ मनवशानुगादुक्तानुगाः यद्वाः वशा अधीनाश्चेतेऽनुगाश्चेति कर्मधारयः ॥ ५७ ॥ त्रैलोक्यजगतं हृत्
 यत्र स्थितस्येत्यध्याहार्यम् ॥ ५८ ॥ क्षीरोदुच्चैः अवसेत्यकारश्चांदसः आकाशस्यैदिवैकमैरिति हरिवंशव
 त् ॥ ५९ ॥ याति मयेव भूतानि प्राप्तामि भूतानि ॥ ६० ॥ श्रीभगवती विजयते तमाम् ॥ ६१ ॥ परमैक्यस्य रिग्रहात्तम
 दाश्च यत्नात्तमत्परिग्रहात्तमत्यन्तीलां ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ यो मां जयति अभिमवति दीपवववत्वा मिमानमव्य
 पोहति शमयति प्रतिबलः समसामर्थ्यः पूर्वपूर्वाभिभव इत्यर्थः ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥
 क्रिकेति कुत्सार्थकः ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ एवमित्यादि प्रहासोक्तिः मेमया ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ इति श्रीमद्भुजोपनामदुर्ग
 जभट्टसूरिसूनुगजारामविरचिते सप्तशतीदंशोद्धारपंचमोऽध्यायः ॥ ५॥ इतस्त्यउत्तिष्ठते उघमं करोति उदो
 रूधैसात्मनेपदमा ॥ ५॥ ५॥ सदेष्टा तु हि वाचलो हि माचलः मूलं समीपम् मूलमाद्ये शिपायां स्याद्रे नि कुं जंति

केपिचेतिविश्वः॥ ईदं सैव लवानसमर्थः बलसंवृतः सेतायश्चिद्वनः करोमि कर्तुं शक्नोमि ॥ ७८ ॥ इत्युक्तः भस्मसादिति पाप
दुःखं ॥ ११ ॥ तैमोभुतसटः कंयितके सरः वाहयतीति वाहनः कर्त्तरि वाङ्मलकाः शुभ्रः प्रसिद्धः स्ववाहनइति पाठे स्वस्यावा
हनः सर्वनाम्नो वृत्तिमात्रेण बद्धावः आर्षत्वाद् स्वत्वमिति वक्तुं नोक्तिस्वसाधे वा ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
पितं तारकादित्वादितत् कयितमिति पाठे लिधातोर्ल्यतात्कः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
र्वः बलवत्त्वेन द्वयोरपि बहुलविबह्वयावागौरवेण प्रत्येकं वा ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
युधिधाः नयने ॥ ११ ॥ तस्यायदीत्यादिशास्त्रमागम्यातामित्यंते मदननयकमनद्व्याचीने वधानयनयकं निधारयति व
धेत्यादि यदा यदि बोधुधिसंशयस्तर्हि हन्यताम यदि संशयो न तर्हि वधाग्रहीत्वा आगम्यतामित्यर्थः यदा अशेषा
युधैर्विनिहन्तां तावताम पुनः सिंहे निपातिते न तस्यां हतां यो भ्रमो गतायामित्यर्थः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
नृणि राजभट्टस्तरिस्तरु राजा रामनिरचिते सप्तशतीदं शोद्धारे बहो ध्यायः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
स्यापरिव्यवस्थितामित्यर्थः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
मुचितमेव केचित्तु मधीवात्कार्कमंडलमित्याहुस्तत्र कोशानुपलेभात् कालीजनकत्वेन मधीवर्णत्वस्यैवोचितत्वा
त् ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
न चाभीषणा निनग्रानि कोरराभतानि अपक्ता निनयनाभ्यस्यः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

13
ह्री पूर्वभागास्थः यो धो म धा भागास्थः । एतयैव योधः अश्ववाहमा । १०१ एकं अयोश्चपत् आलोडितवत् ॥ ११
३३ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ तानि अर्कं विं वानी स्याद्यभूतोपमा । १०१ ॥ ३६ ॥ इत्यायमहासिं महाखड्गं उपायः उधम्यः धा
बुनामनेकापत्वात् हं इति रोषावेरास् च के शदं ह ले स्यात् हा र्यम । यद् हं तु मिति वक्तव्ये आर्षस्तु मराद् लोपः य
दा हंतीति ह स्तं महासिंमित्यत्रयः अन्ये क्षयीति दृशि यहराद्गुः कश्चित्तु महासिंहं उपाया कृ ह्येति वाचर्यो तत्र
कात्याः सिंहवाहनत्वाभावात् तेनासिनेत्युत्तरये यास्वरसाच्च । अस्य पंडस्य यदा आस्य के शेषु मश्रुचित्पथः
एतेन गर्वेण मश्रुस्य शिचं डे देवाः कोयातिशयो धनितः तेन पूर्वघतेन । १०१ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ मितिके चित्वा तन्न र
द्वं जेन समग्रस्य मेघाणां ३३ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ यस्मात् चं डं चेत्तत्रा वयव लक्षणया चं ड शिर इत्यर्थः । चा मुं डेति येषां दरा
दित्वात्साधुः पा चा नां चौराणां मुंडः खंडनं यस्यः मुडि खंडने चं डमाश्रः समाख्यातस्तस्करश्च उदाहृत इ
त्येका हारः । ३५ ॥ इति श्रीमदुज्ज्वलनाम दुर्गा राजा भट्ट सरिस नु राजा रामविरचिते सप्तशती देशोद्धार सप्तम
ध्यायः ॥ १॥